

Gdańsko-wileńska wspólnota przyjaźni, wartości i działania

Z kuratorami wystawy „700-lecie Wilna. Wróblewski, Wilno, Miłosz” – Anną Stasiewicz-Jakubik, kierownik Biblioteki Prawnej UG, oraz dr. Tomaszem Snarskim z Katedry Prawa Karnego Materialnego i Kryminologii WPiA UG rozmawia Tomasz Neumann

Doktor Tomasz Snarski i Anna Stasiewicz-Jakubik. Autorką prezentowanego plakatu jest Dominika Skutnik z Biblioteki UG

Fot. Łukasz Bień

► **Jaka jest geneza współpracy Uniwersytetu Gdańskiego z Wilnem?**

Tomasz Snarski: Przede wszystkim trzeba zaznaczyć, że niemało naszych pracowników i studentów posiada wileńskie korze-

nie, a ponadto szeroko pojęta tematyka litewska jest obecna w różnorodnych badaniach prowadzonych na naszej uczelni. Są lub byli u nas badacze historii Wielkiego Księstwa Litewskiego, Uniwersytetu Stefana Batorego czy wileńskiej adwokatury oraz

Festiwal „Wilno w Gdańsku”, rok 2022

Fot. Wiesław Leszczyński

naukowcy zajmujący się problematyką wielokulturowości i praw człowieka w zakresie dotyczącym Litwy, w tym zwłaszcza praw polskiej mniejszości na Litwie. Oczywiście nie sposób nie wspomnieć o badaczach polskiej literatury wywodzącej się z Litwy. Również Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego wydało co najmniej kilka książek, które podejmują różnorodne zagadnienia związane z Litwą. Ponieważ od lat zajmuję się współpracą między Wilnem a Gdańskiem, pomyślałem, że niezbędne jest poszerzenie jej o nasze środowisko akademickie i wykorzystanie związanego z tym potencjału intelektualnego. Stąd w ostatnich kilku edycjach festiwalu „Wilno w Gdańsku”, którego jestem dyrektorem artystycznym, znalazłem miejsce na debaty ekspertów oraz prezentacje prac naszych badaczy. Chodziło mi także o to, by spojrzeć na gdańsko-wileńskie relacje z szerszej, wielokulturowej perspektywy. I tak o pedagogice miejsca oraz gdańsko-wileńskiej tożsamości rozmawialiśmy podczas różnych wydarzeń z profesorem Marią Mendel, a także z doktor habilitowaną Adelą Kożyczkowską, profesorem UG. W ubiegłym roku udało się też zorganizować spo-

tkania autorskie, między innymi o książce profesora Zbigniewa Opackiego poświęconej Wydziałowi Humanistycznemu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919–1939. W tym roku do programu festiwalu „Wilno w Gdańsku” włączymy wystawę zorganizowaną w Bibliotece Prawnej UG z okazji siedemsetlecia Wilna. Zresztą, jeżeli chodzi o Bibliotekę Prawną UG, to do tej pory udało nam się zorganizować już kilka wystaw o tematyce litewskiej, w tym wystawę poświęconą Czesławowi Miłoszowi jako poecie, ale też – prawnikowi z wykształcenia. Różnorodnych działań można by wskazać więcej. Znalazłyby się wśród nich współpraca między indywidualnymi badaczami, udział bądź organizacja wspólnych sympozjów i konferencji. I wreszcie, bardzo cieszę się, że w tym roku udało się zaprosić do Wilna Zespół Pieśni i Tańca „Jantar” z Uniwersytetu Gdańskiego, który wystąpił wraz z zespołami wileńskimi podczas majowego festiwalu „Gdańsk w Wilnie”, który jest odpowiednikiem naszego gdańskiego przedsięwzięcia. Można zatem powiedzieć, że środowisko akademickie Uniwersytetu Gdańskiego na różne sposoby włącza się w szerszą gdańsko-wileńską współpracę.

► **Pańskie związki z Wilnem i Litwą znacznie wykraczają poza ramy wspomnianych festiwali. Skąd zainteresowanie właśnie tą tematyką?**

T.S.: Kocham Wilno i Litwę, sam mam wileńskie, polsko-litewskie korzenie. Jednocześnie utrzymuję obecnie wiele różnych związków z Wilnem, nie ograniczając się tylko do kultywowania tradycji. Wilno i Litwa są częścią mojej codzienności. Jestem wolontariuszem wileńskiego Hospicjum bł. ks. Michała Sopočki. Współpracuję z wileńskimi – zarówno litewskimi, jak i polskimi – środowiskami. Od kilku lat uczestniczę regularnie w Międzynarodowym Festiwalu Poezji „Maj nad Wilią” i jestem stałym współpracownikiem kwartalnika „Znad Wilii”. Należę do Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy i jestem publicystą magazynu „Kurier Wileński”. Utrzymuję też żywe kontakty ze Związkiem Pisarzy Litwy. Mam w Wilnie przyjaciół i można śmiało powiedzieć, że miasto nad Wilią to mój drugi dom. Kontakty gdańsko-wileńskie to dla mnie także źródło wielu inspiracji naukowych czy twórczych. W 2020 roku wydałem książkę poświęconą Bronisławowi Wróblewskiemu, jednemu z najwybitniejszych pol-

Festiwal „Gdańsk w Wilnie”, rok 2023

Fot. archiwum organizatorów festiwalu

skich karnistów, który był związany z Uniwersytetem Stefana Batorego. Jestem też autorem petycji do Parlamentu Europejskiego w sprawie praw językowych Polaków na Litwie, która pomogła przedstawić sytuację polskiej mniejszości w tym kraju w kontekście praw człowieka, w tym standardów ochrony mniejszości narodowych i wielokulturowości. W ostatnim czasie dużo uwagi poświęcam badaniu związków Czesława Miłosza z prawem. Ponadto rozwijam swoje badania nad pedagogiką praw człowieka na podstawie doświadczeń z wileńskiego hospicjum.

Jeżeli chodzi o twórczość poetycką, to spośród trzech moich tomów poezji aż dwa, bo *Werblista* i *Żmuty*, ukazały się w Wilnie, w serii Biblioteka „Znad Wilii”. Wreszcie, w ubiegłym roku na Litwie ukazał się mój tom poezji w całości w języku litewskim, pt. *Žiemos visada bus baltos (Zimy zawsze będą białe)*, w tłumaczeniu Birutė Jonuškaitė.

O zaangażowaniu w festiwal „Wilno w Gdańsku” oraz jego odpowiednik – „Gdańsk w Wilnie” już wspominałem. Jestem szczęśliwy, że współpraca między Gdańskiem a Wilnem rozwija się nie tylko na poziomie oficjalnych samorządowych relacji miast partnerskich, ale

także, a może – przede wszystkim – poprzez więzi międzyludzkie i rozmaite społeczne wspólne inicjatywy.

► **Ten rok jest szczególny, bo-wiem Wilno obchodzi swoje siedemsetlecie. Czy w związku z tym tegoroczny festiwal „Gdańsk w Wilnie” również był wyjątkowy? Jak wyglądał program tego wydarzenia?**

T.S.: W tym roku obchodzimy nie tylko siedemsetlecie Wilna, ale także jubileusz dwudziestopięciolecia podpisania umowy o współpracy partnerskiej między Gdańskiem a Wilnem. Ponadto odbędzie się okrągła, bo dwudziesta edycja festiwalu „Wilno w Gdańsku”. Okazji do świętowania jest zatem sporo. Tegoroczna edycja festiwalu „Gdańsk w Wilnie” była bardzo udana, a nawet – wyjątkowa. Szczególne było zorganizowane w Ratuszu Wileńskim spotkanie z byłym prezydentem RP, Lechem Wałęsą, który jest przecież symbolem Solidarności, walki o pokój i demokrację, a także symbolem Gdańska. To wydarzenie przyczyniło się do promocji Gdańska oraz ważnych dla nas wartości, takich jak solidarność, wielokulturowość, pokój czy miłosierdzie. Gdańsk jest miastem Solidarności

i najlepszym świadectwem tego było właśnie spotkanie z Lechem Wałęsą, laureatem Pokojowej Nagrody Nobla, zwłaszcza w obecnej sytuacji geopolitycznej. Uważam, że to wydarzenie zapisze się w historii stolicy Litwy jako szczególny znak opowiedzenia się po stronie wolności, pokoju i demokracji. To po prostu wyraźny sygnał, że możliwy jest inny świat niż przestrzeń wojny i przemocy. Współistnienie kultur i narodów, w którym ważne są dobre relacje sąsiedzkie wokół wspólnych dla nas idei i wartości. Należy też dodać, że wydarzenia artystyczne w ramach festiwalu „Gdańsk w Wilnie” – koncerty i wystawy – były wspólnym dziełem artystów z Gdańska i Wilna. Z ogromnie pozytywnym przyjęciem spotkał się występ naszego uniwersyteckiego zespołu „Jantar” na scenie Domu Kultury Polskiej podczas koncertu „Mosty przyjaźni”, wspólnie z Zespołem Pieśni i Tańca Uniwersytetu Wileńskiego oraz Polskim Zespołem Artystycznym Pieśni i Tańca „Wilia”.

► **A czego możemy się spodziewać na tegorocznym festiwalu „Wilno w Gdańsku”?**

T.S.: W tym roku inauguracja festiwalu „Wilno w Gdańsku” i główne

Wystawa „700-lecie Wilna. Wróblewski, Wilno, Miłosz” w Bibliotece Prawnej UG

Fot. Łukasz Bień

wydarzenia w jego ramach odbędą się w dniach 11–13 sierpnia, jednakże, w związku ze wspomnianymi w rozmowie jubileuszami, postanowiliśmy festiwalowe wydarzenia zaplanować w zasadzie aż do końca roku. Będzie na pewno okazja do spotkania z literaturą i filmem litewskim, wystąpią grupy muzyczne z Wilna. Odbędą się tradycyjne dyskusje i spotkania wileńskie. Przewodnim hasłem tegorocznej edycji jest „Wspólnota”, ponieważ chcemy podkreślić, że tworzymy prawdziwą gdańsko-wileńską wspólnotę przyjaźni, wartości i działania. Ufam, że w festiwalowych wydarzeniach wezmą udział przedstawiciele naszego środowiska uniwersyteckiego.

► **W obchody siedemsetlecia Wilna wpisuje się wystawa zatytułowana „700-lecie Wilna. Wróblewski, Wilno, Miłosz”, którą obejrzeć można w Bibliotece Prawnej Uniwersytetu Gdańskiego. Skąd pomysł na właśnie taką wystawę i co możemy na niej zobaczyć?**

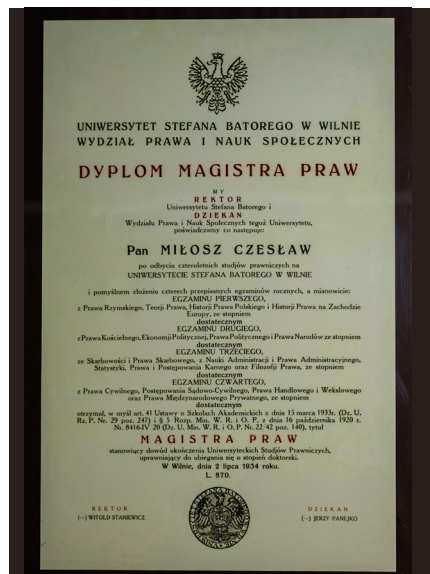
Anna Stasiewicz-Jakubik: Wszystko zaczęło się od współpracy z doktorem Tomaszem Snarskim – już w roku 2014 zorganizowaliśmy

wystawę z okazji Europejskiego Dnia Prawnika, pod tytułem „Prawa człowieka w Unii Europejskiej – historia petycji do Parlamentu Europejskiego w sprawie praw językowych Polaków na Litwie”. Wówczas temat Wilna i mniejszości polskiej na Litwie przedstawiony został po raz pierwszy w przestrzeni naszej biblioteki. W roku ubiegłym zorganizowaliśmy z doktorem Snarskim wystawę z okazji sto dziesiątej rocznicy urodzin Czesława Miłosza, zatytułowaną „Czesław Miłosz. Poeta i prawnik”. Zgromadziliśmy na niej zdjęcia i dokumenty ukazujące prawnicze wykształcenie pisarza. Mam tu przede wszystkim na myśli zdjęcie dyplomu ukończenia przez Miłosza studiów prawniczych i fotografie Romualda Mieczkowskiego ukazujące powroty noblisty na Litwę.

Przypadająca w tym roku siedemsetna rocznica założenia Wilna stała się kolejną okazją, by wrócić do tematyki wileńskiej, ale tym razem skupić się na nieco innych wątkach, aspektach i postaciach. Najnowsza wystawa, zatytułowana „700-lecie Wilna. Wróblewski, Wilno, Miłosz” przybliży sylwetki dwóch wybitnych wilan: Bronisława Wróblewskiego i Czesława Miłosza. Ale nie tylko – na wystawę składają się

fotografie współczesnego Wilna autorstwa Romualda Mieczkowskiego i cztery gabloty, w których prezentujemy książki, czasopisma, zdjęcia i archiwalne pocztówki z widokami przedwojennego Wilna.

W tym miejscu chciałabym zwrócić szczególną uwagę na Bronisława Wróblewskiego, który był jednym z najwybitniejszych polskich karnistów, wykładowcą na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Uważa się go za twórcę pierwszej teorii polityki kryminalnej w nauce polskiej. Jedną z gablot prezentowanych na wystawie poświęcona jest w całości właśnie Wróblewskiemu – pokazujemy jego najbardziej znane publikacje znajdujące się w naszych zbiorach. Są to: *Wstęp do polityki kryminalnej* z 1922 roku, *Ogólna nauka o prawie* z 1936 roku i wydany pośmiertnie w 1948 roku *Język prawny i prawniczy*. Prodziekan ds. współpracy międzynarodowej i rozwoju Wydziału Prawa i Administracji, profesor UG Marcin Michał Wiszowaty udostępnił nam ze swojego prywatnego księgozbioru dwie broszury Wróblewskiego: *Ideologia korporacji akademickich* z 1928 roku i *Godność, cześć i honor* z 1936 roku. Tu należy się wyjaśnienie. Otóż w 1915 roku w Dorpacie Bronisław

Zbiory prezentowane na wystawie

Fot. Łukasz Bień

Wróblewski został przyjęty do Konwentu Polonia – najstarszej polskiej korporacji akademickiej, założonej w 1828 roku. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości profesor (podobnie jak Konwent), przeniósł się do Wilna i pełnił funkcję kuratora Konwentu z ramienia Senatu Uniwersytetu Stefana Batorego. Do końca życia, jako tak zwany filister, był bardzo zaangażowany w działalność korporacji. A w roku 1928 – podczas hucznych obchodów stulecia Konwentu w Wilnie – profesor opublikował zadedykowaną Konwentowi książeczkę *Ideologia korporacyjnej akademickiej*. Wszyscy, którzy chcieliby dowiedzieć się więcej na temat Bronisława Wróblewskiego, powinni sięgnąć po znakomitą monografię doktora Tomasza Snarskiego pod tytułem *Wróblewski*, która prezentowana jest na wystawie i dostępna w naszych zbiorach.

W kolejnej gablocie umieściliśmy publikacje byłych i aktualnych pracowników naukowych naszego wydziału poświęcone Wilnu i Litwie. Wydawałoby się, że prawnicy nie zajmują się taką tematyką – otóż nic bardziej mylnego. Na naszym

wydziale powstały niezwykle interesujące i cenne pozycje dotyczące Wileńszczyzny i Wilna. Należą do nich dwie książki doktora Tarkowskiego – jego praca doktorska *Adwokatura wileńska 1918–1939* oraz *Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919–1939*, a także *Rozpolitykowane miasto. Ustrój polityczny państwa w koncepcjach polskich ugrupowań działających w Wilnie w latach 1918–1939* autorstwa Przemysława Dąbrowskiego. Warto wspomnieć o publikacji doktora Michała Gałędka *Ustrój administracji ogólnej na Wileńszczyźnie w okresie międzywojennym*. Niezwykle ciekawej postaci Konstancji Skirmuntt poświęcona jest książka profesora Dariusza Szpopera *Gente Lithuana, Nazione Lithuana. Myśl polityczna i działalność Konstancji Skirmuntt (1851–1934)*. Pokazujemy także bardzo ważną pracę Elżbiety Kuzborskiej z roku 2012, noszącą tytuł *Ochrona prawna mniejszości narodowych na Litwie*. Nie mogliśmy również pominąć publikacji współkuratora wystawy, doktora Tomasza Snarskiego; prezentujemy dwa tomiki poetyckie jego autor-

stwa. Są to pochodzący z 2016 roku tomik *Werblista* i wydany w 2021 roku tomik *Żmuty*.

Trzecia gablota to książki z kolekcji Biblioteki UG związane tematycznie z Wilnem i Wileńszczyzną – wspomnienia dawnych mieszkańców, takie jak *Od Wilii po Uklę. Niezapomniany czas letnich wakacji w Wilnie i na Wileńszczyźnie w latach dwudziestych i trzydziestych dwudziestego wieku* gdańskiej pisarki Heleny Zawistowskiej, pełne humoru, pisane gwarą wileńską opowiadania Dominika Kuziniewicza – gawędziarza znanego szerokiej publiczności jako Wincuk Bałbatunszczyk z *Pustaszyszek* – pod tytułem *Kochanińskie, popatrzajcie sami* czy bogato ilustrowany album *Cmentarz na Rossie w Wilnie* Edmunda Małachowicza.

Nieprzypadkowo znalazła się tu też *Odyseja* Homera w tłumaczeniu profesora Waława Dawidowicza – absolwenta Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, twórcy i kierownika Katedry Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa i Administracji UG w latach 1970–1983. Na wystawie znajdziemy również przedwojenne pocz-

Zbiory prezentowane na wystawie

Fot. Łukasz Bień

tówki Wilna z kolekcji doktora Snarskiego, a także kilka wierszy Czesława Miłosza o Wilnie, między innymi *Miasto młodości, Nigdy od Ciebie, miasto czy Dykcyonarz wileńskich ulic*. Ostatnia gablota poświęcona jest w całości festiwalowi „Wilno w Gdańsku”, którego współorganizatorem jest doktor Snarski.

► **Jak wyglądał proces doboru materiałów prezentowanych na wystawie? Czy były problemy ze znalezieniem odpowiedniej liczby eksponatów, czy wprost przeciwnie – materiałów było tak dużo, że trzeba było dokonać trudnego, aczkolwiek koniecznego wyboru?**

A.S-J.: Pojawił się wręcz problem z nadmiarem materiału – gdy wpisaliśmy w katalogu bibliotecznym temat „Wilno” pojawia się ponad dziewięćset pozycji – są to książki, artykuły, czasopisma, rozprawy doktorskie. Książki, które prezentujemy na wystawie, to jedynie małe wycinek ogromnej kolekcji zgromadzonej w zbiorach Biblioteki UG. Trzeba było dokonać wyboru.

Postanowiliśmy wyeksponować wątki związane z prawem, stąd publikacje pracowników naukowych naszego wydziału i sylwetki wybitnych prawników związanych z Wilnem – Bronisława Wróblewskiego i Waława Dawidowicza, wiersze Czesława Miłosza – absolwenta Wydziału Prawa i Nauk Społecznych na Uniwersytecie Stefana Batorego, tomiki poetyckie i monografia o Wróblewskim doktora Snarskiego.

► **Jak społeczność Uniwersytetu Gdańskiego przyjęła tę inicjatywę? Obserwujecie państwo duże zainteresowanie wystawą?**

A.S-J.: Myślę, że wystawa została przyjęta bardzo dobrze. W pierwszej kolejności oglądali ją pracownicy i studenci naszego wydziału odwiedzający czytelnię – nie sposób nie zauważyć wystawy zlokalizowanej w holu biblioteki. Było też sporo osób starszych związanych z Wilnem, były grupy z Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej z Oddziału Pomorskiego.

► **Do kiedy i w jakich terminach można oglądać wystawę?**

A.S-J.: Wystawa będzie prezentowana w holu Biblioteki Prawnej do 31 sierpnia 2023, do końca czerwca od poniedziałku do piątku od 8.00 do 20.00, a w okresie wakacyjnym, od 3 lipca: w poniedziałki od 10.00 do 18.00 i od wtorku do piątku od 8.00 do 15.00. Serdecznie zapraszamy wszystkich zainteresowanych.

► **A co po wystawie? Szykują się kolejne akcenty uniwersyteckie w ramach współpracy gdańsko-wileńskiej?**

T.S.: Myślę, że w przyszłości, już poza samym jubileuszem siedemsetlecia miasta nad Wilią, będzie niemało okazji, by zaangażować nasze środowisko uniwersyteckie w gdańsko-wileńskie inicjatywy. Może to, co robimy do tej pory, zachęci kolejnych badaczy i studentów do podjęcia tematyki wileńskiej i litewskiej. Ważne, żeby wykorzystać nawiązane więzi i je rozwijać na różnych polach.

► **Dziękuję państwu za rozmowę, a naszych czytelników zapraszam do odwiedzenia wystawy i udziału w dwudziestej edycji festiwalu „Wilno w Gdańsku”.**